

СТАНОВИЩЕ

НА ПРОФ. Д-Р РОСИЦА ИВАНОВА СТОЯНОВА, ПРОФЕСОР ПО НОВА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ В ИНСТИТУТА ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, БАН, НАЗНАЧЕНА ЗА ЧЛЕН НА НАУЧНО ЖУРИ СЪС ЗАПОВЕД З-РК-4/04.10.2024 г. НА РЕКТОРА НА НБУ ПО КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ ДОЦЕНТ, ОБЯВЕН В ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК БР. 69/16.08.2024 Г., С ЕДИНСТВЕН КАНДИДАТ ДОЦ. Д-Р АЛЕКА АЛЕКСАНДРОВА СТРЕЗОВА

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет:

Към датата на подаване на документите и на депозиране на настоящото становище д-р Стрезова заема академичната длъжност доцент в Института за исторически изследвания. Придобила е образователната и научна степен „доктор“ с дисертационен труд на тема „Българските дипломати 1879-1912 г.“, защитен на 28 май 2013 г. В конкурса е избрала да кандидатства с две монографични изследвания, 12 студии и статии, публикувани в реферирани и нереферирани научни периодични издания и сборници. Всички посочени публикации са в областта на научната специалност „История на България“, а количествените измерения, които те носят на кандидата покриват и надхвърлят изискванията, регламентирани в ЗРАСРБ. Така стои въпросът и с данните за цитирания.

II. Изследователска дейност и резултати:

Като основен хабилитационен труд д-р Стрезова представя монографията „Българската дипломация: институции и представители 1879-1918“. С., 2017. Приносният ѝ характер се гарантира още с избрания подход към темата – без да изолира проблемите на външната политика, авторката фокусира анализа върху институционалното изграждане на българската дипломация и върху нейните персонални представители. Реализацията на този подход почива на огромен масив от документи и дава възможност да се разкрие специфичния модел на изграждане на държавна структура от модерен тип, и да се моделира колективна биография на българите, обитавали международната дипломатическа сцена от 1879 до 1918 г. Първата част на монографията е посветена на формирането на административния облик и структура на Министерство на външните

работи и изповеданията (МВРИ) и на дипломатическата мрежа в чужбина. В нея са проследени поетапното развитие на министерството, нарастването на личния състав, откриването на дипломатическите представителства в чужбина, финансирането на ведомството. Авторката отделя специално внимание на ползотворните усилия за модернизирането му, положени от няколко министри и от дългогодишни служители като Г. Вълкович, Д. Греков, К. Стоилов, Гр. Начович, Д. Станчов, Георги Вернаца. Според Стрезова в навечерието на Голямата война МВРИ вече разполага със „завършена вътрешна структура и установена външнополитическа мрежа“. Убедително, с данни, цифри и таблици тя доказва, че в министерството няма голямо текучество, че висшите чиновници, както в централното ведомство, така и в дипломатическите представителства в странство, в общи линии запазват служебното си положение, независимо от партийните рокади в изпълнителната власт, че партийните назначения не са толкова честа практика. Стрезова не подминава и ролята на монарха в рекрутирането на дипломатическия персонал.

Във втората част, озаглавена „Българските дипломати. Биографии“ са представени 76 представители на българската дипломация, подредени по азбучен ред според фамилното им име. Обхванати са всички външни министри и задграничните представители. Единственото изключение от възприетия принцип е включването на статия, посветена на Георги Вернаца, като авторката аргументира своето решение с ролята на тази личност в процеса на изграждане на българската дипломатическа служба. Просопографският прочит на личните истории на 76 български дипломати е базиран на солидно количество исторически, социологически, статистически, етнографски и пр. данни, издирени във всевъзможни източници. Специално искам да отбележа обстоятелството, че именно Стрезова практически за първи път използва систематично професионалните досиета на служителите на МВнР, съхранявани в ф. 176К в ЦДА. Наред със задължителните биографични данни – образование, кариерно израстване, професионална реализация, целенасочено статиите съдържат информация за произхода и семейното положение, за езиковата подготовка, наградите, обществената активност на хората, които за кратко или по-дълго се реализират в полето на дипломацията. В резултат, във втората част на книгата имаме не просто биографии, а опит за социо-културен профил на всеки един от дипломатите. Това дава възможност да се очертаят формалните и неформални връзки в българската дипломация и открива полета за бъдещи изследвания и изводи.

В конкурсната документация кандидатът се представя и с втора монография, посветена на д-р Георги Вълкович. Въз основа на изключително богат изворов материал – разнообразни документи, съхранявани в архивохранилищата, публикувани документи, мемоарни съчинения и дневници, данни от печата и др., авторката реконструира в детайли житейския път на този деец. Приносите са както в чисто събитийна посока, така и в анализа по отношение на характера, миогледа и изявите на Вълкович на обществената сцена. В този си вид изследването е достижение в българската историография и документира израстването на Стрезова като изследовател, който демонстрира задълбочено познаване на времето, събитията и процесите, на историческите личности и обществените кръгове, на взаимоотношенията между тях и е култивирал в себе си умения да борави с разнообразни по характер и произход източници, придобил е познания по широк кръг от регионални проблеми.

Подбраните за участие в конкурса 12 публикации доизграждат профила на кандидата като изследовател на българската дипломация. Същевременно те и приложеният по-подробен списък на публикациите я атестират като учен с широки и многопосочни интереси в различни области, с определени предпочитания към родовите проучвания, към издирването и издаването на документи и др. Бих искала да подчертая, че публикуваната и коментирана от Стрезова автобиография на Петър Матеев, придружена със подробна студия за него, извади от забрава дейността и личността на този интересен деец. Кандидатът има богат опит и в редакторската и съставителска дейност, в участието в научни проекти – национални и международни.

Ако трябва да резюмирам, д-р Алека Стрезова е изграден изследовател, с разностранни интереси и висока методологична подготовка. Неизменно демонстрира професионализъм в работата с изворите, уважение и зачитане на труда на учените, работили преди нея, целенасочено работи за повишаване на квалификацията си и за разкриването на нови сведения за българската история.

V. Лични впечатления от кандидата:

Личните ми впечатления от кандидата са изцяло положителни – компетентна като професионалист; притежава задължителната за историка доза любопитство към новото, неизследваното; отнася се с уважение, но и със скептицизъм към тезите, изказани преди

нея; комуникативна; коректна и отзивчива в отношенията с колегите си, което я прави предпочитан член на научни изследователски екипи.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата:

В заключение искам да подчертая, че представените за участие в конкурса публикации и други материали ми дават основание убедено да констатирам, че участникът в конкурса покрива изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“. В представените трудове не откривам плагиатство и неверни данни. Изхождайки от всичко казано до тук, предлагам на Академичния съвет на Нов български университет д-р Алека Стрезова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“, професионално направление 2.2. История и археология (История на България) за нуждите на факултет ФБО, департамент „История“, НБУ.

София, 11.11.2024 г.

Проф. д-р Росица Стоянова